

Documente din anii 1831-1839 aflate la Direcția Județeană Olt a Arhivelor Naționale

BADEA GEACĂ

La 3 iulie 1831, Vistieria Principatului Țării Românești transmitea boierilor ispravnici (șefi ai administrației locale – n.n.) ai județului Olt următoarele: „Socotindu-să de la zi 1-iu de iulie... firește are să urmeze și în cancelaria acelu isprăvnicat o nouă organizație ... și asupra *păzirii bunei orânduiei întru păstrarea hârtiilor*”, pentru care se cerea „...să să pregătească *curățirea hârtiilor celor vechi*, ca nu cumvași să să amestece cu cele nouă și, atunci, să să pricinuiască *învălmășală și încurcătură*”. În consecință, se porunca: „Numaidecât să orânduieți *a să aduna toate hârtiile sărăfiei și, alegându-le pe madele* (categorii, feluri – n.n.), *să să alcătuiască pentru fiecare madea câte o delă* (dosar – n.n.), adică câte hârtii, precum: porunci ale ocârmuirii, copii de raporturi ale dumneavoastră și de porunci ce veți fi dat către zapcii (cârmuitori ai plășilor – n.n.), raporturi de zapcii către isprăvnicat, feluri de catistișe dă bresle, extracturi de lude, dă orânduiei i socoteli și orice altă asemenea hârtie, vor închipui o singură madea, care, vasăzică, vor privi la aceeași pricină, dintr-al său început și până când s-au săvârșitu, sau până acum”¹.

La 11 septembrie 1831, Dvornicia Mare din Lăuntru a Țării Românești (Departamentul Treburilor Pricinilor din Lăuntru) explica și ea că prin hârtii trebuie înțelese „... atât cele care să primește la acea otcârmuire, cât și cele care iese, în verice trebuință atingătoare de cel mai mic lucru urmat într-acei județ”².

O primă apreciere este aceea că, de la bun început, a existat o foarte precisă indicație: *creatorii trebuie să constituie dosarele pe probleme. Deci, ordonare!*

Se transmiteau lămuriri, la fel de precise, și cu privire la *constituirea dosarelor*: „Să să coasă la un loc, după meșteșugul legătorilor de cărți, puindu-să numerotația foilor, din început până în sfârșitu. Și, alăturând, la începutul lor, o foaie albă, asupra căreia să să scrie, cu slove mari: DELĂ PENTRU PRICINA CUTARE, cu numărul unu, ori doi, sau trei și celelalte, adică începând de la numărul unu și până unde va ajunge, după numărul de lele. După aceasta, câte dele vor fi săvârșite, să vor petrece, pân toate foile, cu un șnur de mătasișe, galbenă cu albastră, prin două găuri, făcute cu sula, aproape una de alta. Și căpătaile șnurului, aducându-să, amândouă, la foaia din dos a delii, să vor

¹ D.J.A.N. Olt, fond *Prefectura județului Olt*, dosar nr. 19/1831, f. 2.

² *Ibidem*, f. 5.

pecetlui cu ceară tare și cu pecetea isprăvnicatului. Să va lăsa, însă, șnurul atât de slab, încât să nu să împiedice, nicicum, dășchiderea delii la toate foile”³. Urmare a acestor îndrumări, la 21 septembrie 1838, Magistratul orașului Caracal solicita la București să se confecționeze o pecete „...pentru pecetluirea hârtiilor canțelariei sale”⁴.

Pentru dosarele neîncheiate se hotăra: „Iar câte dele vor fi nesăvârșite, acelea vor rămânea neșnuruite și nepcetluite, ca să să mai alătore la dânsese și altele hârtii ce vor mai urma, și atunci să vor șnurui și să vor pecetlui”⁵.

Când se greșea în trimiterea adreselor, se ajungea la îngreunarea aplicării regulii de constituire a dosarelor pe probleme. De aceea, Magistratul orașului Caracal solicita Ocârmuirii județului Romanați, și aceasta în 1838, după ani de practică, „...pă viitorime să nu-i îndrepteze o hârtie în două sau trei pricini, pentru care să află în nedomirire la ce delă să se așeze niște asemenea hârtii, în vreme ce *fiștecare hârtie își are și dela sa*”⁶.

În afara dosarelor, constituite pe baza regulilor arătate – este adevărat, de multe ori cu greșeli – arhiva era alcătuită și din registre. Și acestea au fost gândite tot pe domenii de activitate, dintre care, sigur principalele au fost cele financiar-contabil și de stare civilă. În acest sens, menționăm că, anual, se porunca (și se executa) achitarea sumelor de bani stabilite pentru procurarea de condici preconstituite necesare înscrierii informațiilor din teritoriu. La 15 decembrie 1833, Vistieria Țării Românești transmitea Ocârmuirii județului Romanați: „Iată să trimitte acei ocârmuiri dooă condici, șnuruite, prenumărate, prescise, iscălite și pecetluite cu pecetea Visterii ca să treacă, într-una venitul și într-alta toate cheltuielile, ce vor urma de la 1-iu ghenarie anul viitor 834”⁷. La 29 ianuarie 1834, Departamentul Treburilor din Lăuntru porunca Magistratului orașului Caracal ca să achite din casa sa condicile necesare pentru „...acturile țivile, adică luarea în scris a celor născuți, căsătorii și morți” de către preoții bisericilor⁸ (conform prevederilor Regulamentului Organic).

În afara acestor registre și, subînțeles, a celor de intrare-ieșire a corespondenței, din arhivă au mai făcut parte și registre pentru înscrierea unor situații aparte. La 22 decembrie 1833, Marea Vornicie înainta Ocârmuirii județului Romanați cinci condici „...spre a să trimitte pă la fișecare subocârmuitor

³ *Ibidem*, f. 2.

⁴ *Ibidem*, fond *Primăria orașului Caracal*, dosar 209/1838, f. 2.

⁵ *Ibidem*, fond *Prefectura județului Olt*, dosar 19/1831, f. 2.

⁶ *Ibidem*, fond *Primăria orașului Caracal*, dosar 203/1838, f. 2.

⁷ *Ibidem*, fond *Prefectura județului Romanați*, dosar 207/1833, f. 1.

⁸ *Ibidem*, fond *Primăria orașului Caracal*, dosar 66/1834, f. 2.

câte una (județul avea 5 plăși – n.n.) ca să scrie într-însele toate întâmplările du prin sate”, fiind vorba despre situații cu făcătorii de rele⁹.

De pe registrele de stare civilă se eliberau acte de către preoți. Acestea erau de importanță deosebită în viața publică, dovadă fiind dispozițiile venite de sus către autoritățile locale de a-i obliga pe cetățeni să le ia, pentru dovedirea botezului sau a cununiei: „...să li se poruncească, strașnic, că acele bileteri să le păstreze totdeauna”¹⁰.

Printre poruncile date, în privința modului în care urmau să fie constituite dosarele, se regăsește și una pe care o apreciem ca deosebită. În ideea că în atribuțiile Stăpânirii intra și cunoașterea stării de spirit a norodului, la 30 septembrie 1831, Departamentul Pricinilor din Lăuntru îndatora pe ocârmuitorul de Olt „...a pipăi duhul și aplecarea lăcuitorilor din tot coprinsul aceluși județ și, pă toată săptămâna, să răportuești, la dvornicie, pentru cea mai mică mișcare, urmată sau auzită. Și, pentru că niște asemenea raporturi urmează a avea deosebire din cele urdinari hârtii, vei păzi un obștesc temeiu ca, totdeauna, să să zică deasupra raportului cuvântul secret”¹¹. Este clar că se stabilea ca documentele cu un conținut special să se constituie în *dosare cu caracter secret*, care să fie numai la dispoziția celor abilitați.

În activitatea pe linie de arhivă, chiar din momentul înființării instituției, s-a stabilit *obligăția de a se ține o evidență prin întocmirea instrumentului de bază care este inventarul*. Porunca Vistieriei privind modalitatea de constituire a dosarelor se încheia cu această obligație: „Veți face și un perilipsis de toate delile ce să vor alcătui, după următorul izvod”¹². Primul formular de inventar arăta astfel:

Opis sau catastih
de delile ce să află în cancelaria acestui isprăvnicat al județului

Nr. delilor	Luna și zioa	Înscurtarea coprinderii delilor	Numărul foilor	Dăslușiri dă este săvârșită sau nu
1.	Iulie 15	Delă pentru pricina cutare ...	43	săvârșită
2.	Avgust 20	Delă pentru pricina cutare ...	30	nesăvârșită ¹³

⁹ *Ibidem*, fond Prefectura județului Romanși, dosar 210/1833, f. 1.

¹⁰ *Ibidem*, fond Prefectura județului Olt, dosar 69/1835, f. 2.

¹¹ *Ibidem*, dosar 82/1831, f. 2.

¹² *Ibidem*, dosar 19/1831, f. 2.

¹³ *Ibidem*, f. 3.

După doi ani, se stabilea un alt formular de inventar:

Degătoria cutate

Anul _____

Opis dă delile săvârșite care să depun la arhivă

Nr. registrului arhivii	Nr. delilor	Zioa începerii delilor	Prescurtarea dă coprirea delilor	Fețe
(...). Aceasta rămâne albă, ca să treacă arhivarul nr. său ¹⁴ .				

Era hotărât și numărul de exemplare în care trebuia făcut inventarul: două opise, în porunca din 11 septembrie 1831¹⁵, și trei opise, în cea din decembrie 1835¹⁶.

Toate dosarele constituite de către administrațiile județelor urmau să fie depuse la Arhiva țării. Considerând că a trecut suficient timp pentru strângerea hârtiilor – peste două luni – la 11 septembrie 1831, se porunca: „Câte dele să vor afla săvârșite și găsite ... să le trimiți, fără de zăbavă, la dvornicie”¹⁷.

Din mai multe cauze, trimiterea arhivei la București s-a făcut cu mare întârziere și după multe insistențe, abia în noiembrie 1832 depunându-se „hârtiile din cancelaria fostului isprăvnicat (Olt), de la venirea armii împărătești”, adică dosarele create în perioada 1828-1831, conform listei¹⁸.

Aceleași operațiuni au fost poruncite, direct sau prin intermediul ocârmuirilor, și primăriilor capitalelor județelor, Slatina și Caracal. În cazul acestora, efectuarea lor s-a făcut cu și mai mare întârziere, abia în 1836 Magistratul orașului Slatina trimițând la Arhiva țării un număr de 22 de dosare, create în perioada 1833-1835, motivând că „...pentru delele, câte s-au adunat de la înființarea magistratului (august 1831– n.n.) și până la sfârșitul lui octombrie '833, să vad toate grămădite la un loc de dumnealui Niculae Boruzescu, fostul secretar, fiind neprelucrate”¹⁹, în ciuda faptului că, la numirea noului secretar, se transmisese președintelui ca „...numaidecât să stăruiască asupra celui ce a fost

¹⁴ *Ibidem*, fond Prefectura județului Olt, dosar 15/1833, f. 7.

¹⁵ *Ibidem*, fond Prefectura județului Olt, dosar 19/1831, f. 5.

¹⁶ *Ibidem*, fond Primăria orașului Slatina, dosar 8/1835, f. 2.

¹⁷ *Ibidem*, fond Prefectura județului Olt, dosar 19/1831, f. 5.

¹⁸ *Ibidem*, f. 12.

¹⁹ *Ibidem*, fond Primăria orașului Slatina, dosar 39/1832, f. 6.

până acum de a paradosi (a preda – n.n.), acestui de acum orânduit, toate delile și alte din slujbă hârtii”²⁰, adică *predare-primire arhivă*.

În documentele pe fiecare an ale prefecturilor și primăriilor se găsesc porunci, rapoarte și adrese referitoare la obligațiile de constituire a dosarelor, inventariere a lor și depunere la Arhiva Statului.

Inerente începutului în orice activitate, s-au făcut și o mulțime de *greșeli*, îndeosebi la constituirea dosarelor și inventarierea lor. Pentru toate, însă, s-a pus problema *corectării imediate*, fără acceptarea compromisurilor, și de către cei obligați s-o facă, stabilindu-se măsurile concrete de acționare. Câteva exemple sunt dovada celor de mai sus.

La 25 aprilie 1832, urmare a unor nereguli depistate la dosarele trimise la București, Vistieria, precizând că datoria cusutului revenea scriitorului, porunca Ocârmuirii județului Olt „...să nu primească scriitori în cancelaria sa, dacă nu vor ști, sau nu vor voi să învețe meșteșugul cusutului întocmai ca legătorii de cărți”²¹. Se hotăra și modalitatea efectuării unei minime *instruirii*: „Acei scriitori vor fi trimiși, pă rând, aici, cu prilejul trimiterii banilor, să vor zăbovi câte o zi, două, până când să vor învăța să lege”²². Pe aceeași linie, în decembrie 1835, se comunica Magistratului orașului Caracal că „...pentru patru zile, să va trimite pomojnicu (funcționar – n.n) cancelariei ocârmuirii (Romanați) a le cerceta și a le da relație de cum trebuie să se facă, fără greșală, gătirea lor (a dosarelor – n.n.)”²³.

Pentru corectarea greșelilor din dosare se chemau la București cinovnici (funcționari de stat – n.n.) ai ocârmuirilor sau primăriilor, pentru că „...Arhiva (Statului) răportuiește că nu poate așeza acele dele după cuviincioasa regulă”²⁴.

Pe motivul că „Dela cu nr. 12, ce să află începută în anul 1834, s-au găsit trecută în opis pă anul 1835, și dela cu numărul 30 din anul 1835, ce să află începută la aprilie 29, s-au găsit trecută în opis la maiu 12 ... Arhiva, plecat, le întoarce înapoi (Magistratului orașului Caracal), și cu amândouă opisele, spre a lor cuviincioasă îndreptare”²⁵.

Și *înregistrarea* tuturor documentelor a constituit o operațiune arhivistică obligatorie, dovadă fiind registrele de intrare-ieșire a corespondenței aflate în fondurile instituțiilor administrației locale, având rubricații de diferite feluri. Astfel, Ocârmuirea județului Olt deținea:

²⁰ *Ibidem*, dosar 70/1835, f. 2.

²¹ *Ibidem*, fond *Prefectura județului Olt*, dosar 19/1831, f. 6.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, fond *Primăria orașului Caracal*, dosar 39/1832, f. 15.

²⁴ *Ibidem*, fond *Primăria orașului Slatina*, dosar 81/1835, f. 20.

²⁵ *Ibidem*, fond *Primăria orașului Caracal*, dosar 154/1837, f. 9.

– registru de intrare-ieșire pe anul 1831 al „Raporturilor ce trimit la cinstita Marea Dvornicie”, cu rubricile: Nr. și Adresul convertului;

– pe 1832, două registre separate, unul de intrare, cu: Nr. registrului, Luna, Zioa, Nr. hârtii, Coprinderea în scurt a hârtiilor, Primitorul hârtiilor; altul de ieșire, cu: Nr. registrului, Luna, Zioa, Coprinderea pe scurt a eșirii, Primitorul ciornelor²⁶.

Pentru a exista evidența tuturor scrisorilor particulare primite pentru a le trimite la București, atât ocârmuirile, cât și magistratele aveau obligația „...să le treacă într-un registru, de la cine anume se primește și către cine au fost adrese”²⁷.

Cu efectuarea operațiunilor arhivistice de care am vorbit se ocupau *funcționari* cu atribuții în acest domeniu. După cum rezultă dintr-o situație generală a județului Olt pe anul 1832, la ocârmuire erau încadrați 1 secretar, un registrator și doi scriitori²⁸, iar la magistrat de problemă se ocupau doar secretarul și un scriitor²⁹, acesta din urmă având și sarcini gospodărești.

Numărul redus al funcționarilor cu atribuții pe linie de arhivă determina întârzierile în prelucrarea documentelor, sau greșelile arătate mai sus. În plus, nu erau nici cointeresați, „căci, cu leafa ce li se sloboade, nici scriitor cumsăcade nu să găsește și secretarul, ce a fost până acum, nu mai voiește a fi”³⁰. Din aceste motive, în repetate rânduri, se solicita Stăpânirii angajarea de mai mulți funcționari sau mărirea salariilor.

Păstrarea documentelor a fost, firesc, una dintre principalele preocupări ale Arhivelor. Pentru început, la nivel local, s-a căutat dotarea cu mobilierul necesar. În acest sens, la 11 octombrie 1831, Vistieria dota cancelaria Ocârmuirii județului Olt cu mai multe obiecte de birou, între care se afla și „1 dulap pentru păstrarea hârtiilor”³¹.

Anual, prefecturile și primăriile orașenești trebuiau să trimită arhiva la București. Acest lucru s-a făcut în depuneri succesive, timp de 5-6 ani, după care a urmat o pauză, din lipsă de spațiu. La 9 aprilie 1838, se comunica Magistratului orașului Caracal că „la Arhiva Statului nu mai este loc a să primi dele săvârșite”³². Timp de peste doi ani, s-a menținut această situație, apoi s-a revenit la strângerea de documente la București, după cum rezultă din adresa Ocârmuirii județului Romanați către magistrat, din 2 iulie 1840, de a avea dosarele pregătite,

²⁶ *Ibidem*, fond *Prefectura județului Olt*, dosar 3/1831, 2-3/1832.

²⁷ *Ibidem*, fond *Primăria orașului Slatina*, dosar 69/1835, f. 2.

²⁸ *Ibidem*, fond *Prefectura județului Olt*, dosar 27/1832, f. 14.

²⁹ *Ibidem*, fond *Primăria orașului Slatina*, dosar 81/1835, f. 15.

³⁰ *Ibidem*, fond *Primăria orașului Caracal*, dosar 37/1832, f. 3.

³¹ *Ibidem*, fond *Prefectura județului Olt*, dosar 71/1831, f. 5.

³² *Ibidem*, fond *Primăria orașului Caracal*, dosar 196/1838, f. 2.

deoarece „...până la 1 septembrie viitor ia sfârșit meremetu (construcția, repartiția – n.n.) încăperilor pregătite pentru depunerea de lelele săvârșite. la arhivă”³³.

Dosarele strânse la București, pentru început, urmau să fie folosite în scopuri practice, adică *valorificate*. Din păcate, nu am întâlnit această informație în documentele cercetate. Acest rol al arhivelor este scos în evidență în mai multe rânduri după înființarea instituției, cel mai elocvent în *Regulamentul Arhivei Statului*, din anul 1840, în care se prevedea: „Câți vor avea trebuință a lua copii pentru pricini ale administrației, sau judecătorești, să se îndrepteze la Arhivă și să ceară de la arhivar, prin hârtie ... carele îndată să fie dator a orândui să se caute și ceruta copie să o protocoalească (colaționeze – n.n.) singur, ca să fie întocmai cu originalul, apoi să o adevereze cu iscălitura sa și să dea fără zăbavă celui ce o va cere fiind un jurnal pentru aceasta, supț îndatorirea registratorului”.

După cum se constată din conținutul documentelor prezentate, operațiunile arhivistice, încă din primii ani de existență a Arhivelor, cu mici deosebiri, au fost cele pe care le efectuăm și astăzi, cu excepția uneia – selecționarea documentelor – normal, instituția fiind înființată cu scopul de a prelua documentele, și nu a le elimina.

Résumé

Les premières années d'existence des Archives comme institution nationale chargée d'assurer le traitement et la bonne conservation des documents émis par les institutions de l'État ont été pleines d'incertitudes méthodologiques concernant la manière dans laquelle cette tâche aurait être accomplie d'une manière unitaire au niveau du pays. C'était en charge de chaque ministère d'offrir les instructions en ce qui concernaient leurs archives pour les institutions subordonnées au niveau régional.

L'auteur utilise la correspondance de ministères avec les institutions administratives du département Olt pour découvrir l'application pratique des règles de l'archivage ; il donne plusieurs exemples de formulaires à remplir, dans le langage vieilli de l'époque. Les institutions étaient d'abord obligées d'envoyer leurs archives à Bucarest, mais au fur et à mesure que la quantité de documents haussait, on a ressenti la nécessité de fonder des archives locales et régionales.

³³ *Ibidem*, f. 3.